

Structuur

- Wat is een ramp of een crisis?
- Op welke manier gaan we als samenleving om met een epidemie?
- Op welke manier reageert het sociaal werk?
- Enkele lessen voor het sociaal werk 'post-' corona

Wat is een crisis?

Wat?

- Terroristische aanslagen: 9/11
- Orkanen: Katrina
- Aardbevingen: Haïti
- Epidemie: Spaanse griep, Ebola, Zika-virus, COVID-19

Crisis als een externe en extreme

- Ramp of extreme gebeurtenis **gebeurtenis**
 - Ernstige verstoring van het functioneren van de gemeenschap
 - Collectieve ervaring
 - Voorziening van basisbehoeften komt in gevaar
- Grote verliezen (mensen, materiaal, infrastructuur, economie of natuur)
- Acuut: geen tijd om voor te bereiden of proactief maatregelen te nemen
- Onverwachte gebeurtenis: we konden het niet voorspellen?

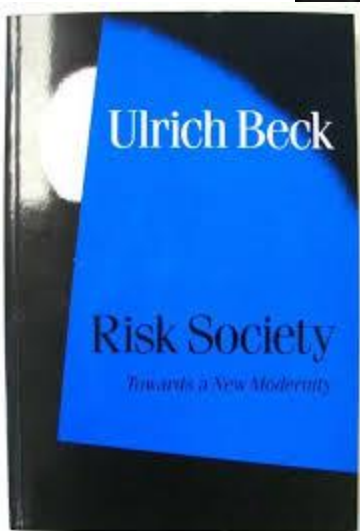
COVID-19 crisis

- Snelle verspreiding van infectie: toename van aantal aanmeldingen en opnames in ziekenhuizen, toename van sterfgevallen
- Onzekerheid over:
 - Omvang van het probleem: aantal slachtoffers
 - Ernst van het probleem: ernst van gebeurtenissen (ernst van infectie of ziekte)
 - Ontwikkeling van gebeurtenis (hoe lang zal epidemie duren? Zijn er bijkomende problemen?)

Strengere maatregelen in België

- Virus wordt gezien als een 'externe vijand' die we moeten bestrijden
 - Beeld van dokters en verpleegkundigen aan de frontlinie
- Sterk gestuurd door medische wetenschap en medische experts
- Principe van sociale afstand

Ulrich Beck

- Ulrich Beck (1992; 1995) "risk society"
- 'Risk Society': wordt geconfronteerd door onvoorspelbare risico's en gevaren
- De traditionele instituties kunnen geen bescherming bieden: grote mate van onzekerheid

Kritiek: Ulrich Beck

- Extreme gebeurtenissen en hun gevolgen zijn een inherent onderdeel van menselijk handelen
- Risico's zijn deel van de samenleving: onze moderne samenleving veroorzaakt de problemen zelf
- Kwetsuren in de samenleving bepalen vaak de gevolgen van een crisis, ramp of extreme gebeurtenis

Op welke manier gaat het sociaal werk om met deze uitdagingen?

Uitdagingen

- Noodzakelijke nabijheid kon niet behouden blijven
- Kwaliteit van zorg en hulp is niet gegarandeerd
 - Toegankelijkheid is niet gegarandeerd
 - Zijn alle groepen bereikt?
 - Heeft iedereen voldoende informatie?

Uitdagingen

- Bestaande noden worden erger: voedselbedeling en materiële hulp
- Aanvragen voor een leefloon stijgen (licht)
- Nieuwe doelgroepen: precair arbeidsstatuut
- Bestaande vormen van hulp- en dienstverlening, zorg, begeleiding en opvang komen te kort

Uitdagingen

- Bevraging van Master Sociaal Werk Uantwerpen in samenwerking met Antwerps Platform Sociale Middenveldorganisaties
- Online vragenlijst met open vragen
 - In beeld brengen van impact van lockdown maatregelen
 - Op zoek naar goede praktijken: analyseren hoe praktijken zich aanpassen
 - Signalen bundelen en bezorgen aan stad Antwerpen

Wat wordt niet meer aangeboden?

- Nabijheid wordt onmogelijk
 - Groepswerkingen
 - Plekken waar mensen samen komen worden gesloten: buurtwerkingen
 - Socio-culturele en ontspanningsactiviteiten waren afgeschaft
 - Onthaalpunten worden gesloten

Reden: gezondheidsvoorschriften, veiligheid personeel, veiligheid van doelgroep, vrijwilligers of personeel valt in risicogroep

Aanbod wordt aangepast

- Sommige werkingen werken op afspraken:
- *“Sociale kruidenier tWinkeltje in Merksem is vanaf deze week eveneens gesloten. Zij gaan wel nog met een systeem op afspraak werken, waarbij dringende aankopen op een vooraf afgesproken tijdstip kunnen gedaan worden.”*
- Sociale centra OCMW Antwerpen werken maximaal digitaal. Mogelijkheid om afspraken te maken

Aanbod wordt aangepast

- Via inzet van telefoon, mail en chat zorgen we voor de continuïteit van de hulpverlening.
- Sectorale digitale/telefonische diensten blijven gewoon verder werken zoals voorheen.
- Uitdagingen: mensen kennen media niet of kunnen er niet mee werken, moeilijk om kwetsbare groepen te bereiken

Noodzakelijk aanbod blijft behouden

- CAW: "Gegarandeerde werkingen: inloopcentra, noodopvang, opvangcentra, zorgteam, trappenhuis."
- "Hier werken we verder, mits in inachtneming van de hygiëne- en veiligheids- maatregelen. Het aanbod wordt beperkt. De dienstverlening wordt aangepast om een zo veilig mogelijke situatie te creëren. Het hulpaanbod wordt vooral één op één aangeboden."

Creativiteit en innovatie

- Niet enkel reguliere aanbod aanpassen, maar ook inzetten op nieuwe vormen van ondersteuning en aanbod
- Volgens diverse principes: outreach, proactiviteit & virtuele informaliteit

Outreach

- Sociaal werkers in leefwereld: 'waar mensen zich comfortabel voelen'
- Bij mensen thuis, in de buurt, op café, etc...
- Outreachend werken cruciaal voor het realiseren van rechten (Boost, Raeymaeckers, et al., 2020)

- **Samenlevingsopbouw**
- Antwerpen - *Aan het coronavirus valt niet te ontsnappen in de media. Toch zijn er bewoners in de stad Antwerpen die onvoldoende geïnformeerd zijn. Daarom stuurt Samenlevingsopbouw Antwerpen dagelijks vijftien mensen de straat op om mensen aan te spreken. "Sommigen weten dat er iets is als het coronavirus, maar daar stopt soms hun kennis", zegt Heidi Zwaenepoel van Samenlevingsopbouw.*
- https://www.gva.be/cnt/dmf20200324_04900247/hoe-bereik-je-de-moeilijkst-bereikbare-groepen-met-info-over-corona-wij-sturen-15-mensen-de-straat-op?fbclid=IwAR2PoQrzMRKJ0R_9_-orLAJ5MpZsC9IERN1pg_OLlleBu7T4OUYQXvyhORQ

- Veel koepels zoals BINDUS en VOEM vzw zetten in op advies te geven rond corona-crisis
- "Informatieve ondersteuning van lidverenigingen, gemeenschappen en individu op maat (op basis van noden en behoeften, actualiteit). In verschillende talen. In samenwerking met partnerorganisatie, overheid, media.

Proactiviteit

- Proactief als tegengesteld van reactief
- Proactief: initiatief nemen daar waar 'vermoeden' van onderbescherming is (Boost, Raeymaeckers, et al., 2020)
- Buurtwerk 't Pleintje:
 - Online en via mail communiceren.
 - "Onze bezoekers bellen, gesprekjes doen en mensen met noden in contact brengen met mensen die kunnen helpen."

Informaliteit

- Sennett (2019) op basis van het werk van Saul Alinsky
- 'Veilige' plekken van informaliteit:
 - waar mensen zichzelf kunnen zijn zonder onder druk gezet worden
 - Afwezigheid van hulpverlening en hulpverleningstrajecten
 - Plekken waar mensen zelf betekenisgeving kunnen realiseren
 - Buurtwerking

Informaliteit

- Via facebook contacteren van jongeren om te informeren maar ook om te 'amuseren'
"Betonne Jeugd leeft nog"
 - "jeugdwerkers zijn nog beschikbaar"
- Bestaande sport en cultuurproject herorganiseren: op een ludieke manier online aanbieden: 90's aerobics, virtueel kunst bekijken
- Maken van een Betonne jeugdjournaal: jeugdwerkers maken een ludiek journaal. Dit moet vooral grappig zijn, maar er zit ook een educatief kantje aan.

Informaliteit

- Voem vzw: (Vereniging voor Ontwikkeling en Emancipatie van Moslims vzw)
- “We "organiseren" nu enkel online activiteiten: hebben onze leden opgeroepen om live muziek op te nemen, te streamen,... zodat we dit kunnen delen op social media.”
- “Op die manier creëren we virtuele verbondenheid en kunnen mensen toch nog aan cultuur doen.”

Beleidspraktijk

- Coalities : samenwerkingsverbanden van middenveldorganisaties met het oog op informeren, adviseren en beïnvloeden van beleidsmakers
- Case van Antwerps Platform Sociale Middenveldorganisaties

APSMO: nieuwe rollen?

- Signalen bundelen en dialoog met stad (kabinet en administratie)
- Bekend maken van goede praktijken en ondersteunen van organisaties
- Oprichten van een Solidariteitsfonds Antwerpen
 - Nood aan materiële hulp- en dienstverlening: stijgende vraag voedselpakketten en verzorgingsproducten voor kinderen (bestaande én nieuwe groepen)
 - Complementair met bestaande aanbod
 - https://www.growfunding.be/nl/antwerpen/help-nu?fbclid=IwAR3_rw9iZUfShgNF6DIxVhAgEy12G22xI4Nc387fVaQ0YbtDJGp8bNRh6mw

Solidariteitsfonds

- Met behulp van growfunding
- Vorm van 'noodhulp onder protest': inspelen op urgente noden
- Tegelijkertijd signalen bundelen naar de (lokale) overheid
- Signalen in de media: kranten, VRT NWS
- Knelpunten: sterkte van APSMO wordt op de proef gesteld

Dialogoog met de stad

- Overleg met stad en kabinet
 - Constructieve dialoog
 - Signalen rond jeugd en politie in publieke ruimte
 - Signalen rond voedselbedeling

Lessen voor sociaal werk

- Framing van 'sociale afstand' heeft gevolgen
- Bestaande breuklijnen en kwetsuren in de samenleving worden bestendigd
- Sociale afstand is niet voor iedereen evident: alleenstaanden met kinderen, mensen met handicap, ouderen met mantelzorg, dak- en thuislozen, mensen in precair verblijf

- Reactie van sociaal werk tijdens crisis berust op principes, kennis en expertise van voor de crisis
- Belang van organisaties en beleid: inzetten op principes die we al kennen
 - Proactief
 - Outreach
 - Informaliteit
 - Beleidspraktijk

Besluit

- Belang van instituties en organisaties die expertise verwerven door dialoog met kwetsbare doelgroep: niet enkel tijdens de crisis, maar ook voor en na
- Meer onderbouwing, ondersteuning en uitrol van werkzame principes: niet nieuw...wel extra bevestiging